

JAVITE SE NA BESPLATNU LINIJU SOS MS TELEFONA
Radnim danima od 08.00 do 16.00 sati
Putem emaila: sos.ms@sdmsh.hr

Savez društava multiple skleroze Hrvatske
Trnsko 34, 10020 Zagreb
sdms_hrvatske@sdmsh.hr
01 6554 757
www.sdmsh.hr
Facebook: savezdrustavamshrvatske

Priručnik za oboljele od multiple skleroze i poslodavce

INFORMIRAJ SE O **MS**-u!

Anka Slonjšak, dipl.oec., Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom
Dr.sc. Tereza Gabelić, dr.med., Klinika za neurologiju, KBC Zagreb
mr. Sanja Mršić Jurina, spec. kliničke psihologije, Zavod za vještačenje, profesionalnu
rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom
Iva Šušak, defektolog i Vesna Zečirević, defektolog, URIHO

Siječanj 2019.

Priručnik za oboljele od multiple skleroze i poslodavce

INFORMIRAJ SE O MS-u!

Izdavač:

Savez društava multiple skleroze Hrvatske
Trnsko 34, 10020 Zagreb
sdms_hrvatske@sdmsh.hr
01 6554 757
www.sdmsh.hr
Facebook: savezdrustavamshrvatske

Autorice tekstova:

Anka Slonjšak, dipl.oec., Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom
Dr.sc. Tereza Gabelić, dr.med., Klinika za neurologiju, KBC Zagreb
mr. Sanja Mršić Jurina, spec. kliničke psihologije, Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom
Iva Šušak, defektolog i Vesna Zečirević, defektolog, URIHO

Urednice:

Dijana Roginić, mag.oec., Savez društava multiple skleroze Hrvatske
Tanja Malbaša, mag.art., Savez društava multiple skleroze Hrvatske
Željka Antunović, Savez društava multiple skleroze Hrvatske

Grafička priprema i dizajn:

Tanja Malbaša, mag.art.

Tisak:

Tiskara Hlad

Naklada:

2800 komada

Zagreb, Siječanj 2019.

Izdanje

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo za demografiju,
obitelj, mlade i socijalnu politiku

Ova brošura tiskana je u sklopu programa "SOS MS telefon - pravom informacijom do poboljšanja kvalitete života osoba oboljelih od multiple skleroze" financiranog od strane Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

SADRŽAJ

UVOD 1

Anka Slonjšak, dipl.oec., 5
Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom

Dr.sc. Tereza Gabelić, dr.med., 13
Klinika za neurologiju, KBC Zagreb

Iva Šušak, defektolog i Vesna Zečirević, defektolog, URIHO 21

mr. Sanja Mršić Jurina, spec. kliničke psihologije, 27
Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i
zapošljavanje osoba s invaliditetom

Uvod

Multipla skleroza je kronična bolest koja stvara ireverzibilna oštećenja na tijelu, ali ima odraz i na psihičku stabilnost oboljelih, stoga posebnu pažnju u razumijevanju proživljavanja tih bolesnika treba posvetiti psihičkim čimbenicima. Naime, oboljeli od MS-a suočeni su s gubitkom zdravlja, što je jedan od najvećih gubitaka, a izaziva intenzivnu stresnu reakciju. Nadalje, spoznaja bolesti dovodi do intenzivnih emocionalnih reakcija poput straha, anksioznosti, zabrinutosti, depresivnosti. Pokazatelji unutar populacije osoba s invaliditetom govore da postoje osobe oboljele od multiple skleroze koje su suočene sa specifičnim zaprekama ili izložene diskriminaciji na drugačije načine od osoba s nekim drugim invaliditetom. Veliku ulogu u zaprekama ima i specifičnost bolesti koja je složena, kronična i degenerativna. Gotovo 6500 osoba u Republici Hrvatskoj (rezultati spajanja Baze podataka SDMSH sa podacima iz bolničkog i sustava primarne zdravstvene zaštite, suradnja sa Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, 2017. broj oboljelih 6499) izravno je pogođeno ovom bolešću ali neizravno ova bolest pogađa puno veći broj osoba jer utječe na širok krug pojedinaca bliskih oboljelom. Postoje vrlo velike razlike na području Republike Hrvatske u načinima na koje se oboljeli od MS-a liječe, žive i sudjeluju u svakodnevnom životu zajednice. Razlog tome, dijelom je posljedica neosviještenosti i nepostojanja informacija o dobroj praksi, a koja je temeljena na dokazima, kao i socijalne razlike na području cijele Hrvatske. Osobe oboljele od multiple skleroze u RH spadaju u skupinu oboljelih i osoba s invaliditetom kojima nisu dostupni potrebni tretmani liječenja, literatura niti stručnjaci a time i kvaliteta njihovog života pokazuje nejednakost ne samo među građanima

RH nego i građanima EU. Da bi oboljeli od multiple skleroze ostali aktivni i angažirani građani, potrebno im je osiguranje i pristup odgovarajućem liječenju, terapijama i socijalnim uslugama visoke kvalitete, alternativnim socijalnim uslugama te povećanje dostupnosti usluga na području cijele Hrvatske, a koje bi im omogućile aktivni društveni angažman na jednakoj osnovi.

Oboljelima od multiple skleroze u RH potrebno je: pravodobno pružanje potrebnih informacija, savjeta i savjetodavnu podršku od postavljanja dijagnoze pa tijekom cijele bolesti, obučiti djelatnike u ustanovama pružateljima socijalne skrbi, poslodavce, oboljele, o samoj bolesti i uspostaviti kontinuiranu suradnju pri savjetodavnoj podršci oboljelima od multiple skleroze, organiziranje programa, edukacija i radionica samopomoći za oboljele od multiple skleroze na različitim područjima života (od prava u sustavu socijalne skrbi, razvijanje vještina pri zapošljavanju), informirati i poticati oboljele od MS-a na njihova prava, osigurati podršku kako bi se što duže osigurala njihova samostalnost i nastavio proces deinstytucionalizacije odraslih osoba s multiplom sklerozom.

Zbog specifičnosti bolesti, posebice s obzirom na pojavu remisije i brzinu napredovanja invalidnosti, osigurati potrebne kapacitete kako bi se djelovalo pravodobno, bez nepotrebnih kašnjenja i ostalih birokratskih zapreka.

Osigurati potporu razvoju timova u ustanovama pružateljima socijalne skrbi, za oboljele od multiple skleroze, Centrima za socijalnu skrb i ustanovama za zapošljavanje.

Usluge savjetodavne podrške na SOS MS telefonu, pružaju se od 2006. godine na području cijele Hrvatske, a kontinuirano se pokazuju potrebe za sudjelovanjem stručnih suradnika koji će korisnicima i njihovim obiteljima olakšati teške emocionalne i osjetljive životne situacije kao i ostvarivanje prava u sustavu socijalne skrbi. Osobi oboljeloj od multiple skleroze ništa ne može dati veću snagu od pristupa jasnim, jezgrovitim informacijama o bolesti, savjetima kako

i na koji se način nositi sa bolešću i njezinim posljedicama, pravima po osnovi invaliditeta i usluga koje imaju pravo zatražiti i očekivati kao i utjecaju koje bi te usluge mogle imati na kvalitetu njihovog života.

Baza podataka SDMSH svoju razvojnu fazu započela je 2006. godine, s ciljem širenja i prezentiranja stvarnih socijalno amnestičkih podataka o oboljelima od MS-a u RH, a svoj današnji kapacitet dostigla je putem trogodišnjih programa financiranih od strane Ministarstva za demografiju, obitelji, mlade i socijalnu politiku. Tijekom provedbe programa Baza podataka SDMSH je doživjela značajan napredak od početnog, povećan je broj upita čime smo dobili više podataka na razini pojedinca kao i relevantnosti podataka. Ugovor o preuzimanju Baze podataka SDMSH sklopljen je 2009. godine sa Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo a potom su Bazu preuzeli medicinski stručnjaci i neurolozi koji se bave multiplom sklerozom. Prof.dr.sc. Marija Bošnjak Pašić, iz KBC-a Zagreb, prof.dr.sc. Vanja Bašić Kes i ostali suradnici sa KBC-a "Sestre Milosrdnice", Daria Vuger Kovačić, klinički psiholog iz Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske toplice i ostali stručnjaci koji zajedno sa Savezom surađuju na povećanju kvalitete života osoba s multiplom sklerozom. Sa Bazom podataka SDMSH povezane su i županijske udruge članice koje je svakodnevno koriste u radu. Povezivanje Baze podataka s institucijama nužno je i u budućnosti za sveobuhvatno zbrinjavanje oboljelih od multiple skleroze, provedbu zakonskih i drugih akata koji reguliraju prava osoba s multiplom sklerozom s obzirom na specifičnost bolesti. Program „SOS MS telefon - pravom uslugom do povećanja kvalitete života oboljelih od multiple skleroze“ dati će odgovor na ključna probleme koji utječu na kvalitetu života osoba oboljelih od multiple skleroze. Primjena Konvencije UN-a koja ima za cilj promicanje, zaštitu i ispunjavanje punopravnog uživanja ljudskih prava i temeljnih sloboda svih osoba s invaliditetom, s jakom dimenzijom

socijalnog razvoja potvrđuje kako sve osobe s invaliditetom a time i osobe s multiplom sklerozom kao specifična populacija unutar Konvencije, trebaju koristiti sva ljudska prava.

Ova brošura tiskana je u sklopu trogodišnjeg programa "SOS MS telefon - pravom informacijom do poboljšanja kvalitete života osoba oboljelih od multiple skleroze" a koji izravno doprinosi razvoju alternativnih socijalnih usluga, stjecanju novih vještina oboljelih te potiče razvoj suradničkih odnosa različitih pružatelja usluga, a s ciljem poboljšanja kvalitete života osoba s multiplom sklerozom u Republici Hrvatskoj.

Za kraj želimo naglasiti da je potreba za ovom brošurom postojala već dugi niz godina, prvenstveno zbog činjenice da područje rada i zapošljavanja osoba s multiplom sklerozom nije dovoljno u centru pozornosti, a jedan je od gorućih problema populacije osoba s multiplom sklerozom. Ova brošura namijenjena je svim zaposlenim i nezaposlenim osobama s multiplom sklerozom koje žele ostvariti kvalitetan dijalog sa svojim sadašnjim ili potencijalnim poslodavcima kao i poslodavcima. Poslodavci nisu dovoljno upoznati sa mogućnostima osoba s multiplom sklerozom u radnom okruženju a s obzirom na specifičnost bolesti, a nisu upoznati niti sa povlasticama koje mogu ostvariti zapošljavanjem osobe s multiplom sklerozom.

Nadamo se da će ova brošura direktno pomoći i jednoj i drugoj skupini kako bi se ostvarili zacrtani ciljevi politike zapošljavanja osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj.

Tanja Malbaša, mag.art.
Dijana Roginić, mag.oec.
Željka Antunović

**Anka Slonjšak, dipl.oec.,
Pravobraniteljica za osebe s invaliditetom**

Priručnik za oboljele od multiple skleroze i poslodavce
INFORMIRAJ SE O MS-u!

1. prema najčešćim pitanjima:

Osobe s invaliditetom mogu se zaposliti na otvorenom tržištu rada ili pod posebnim uvjetima, uz obvezu osiguranja razumne prilagodbe od strane poslodavca prilikom provedbe testiranja i/ili intervjua u okviru natječajnog postupka te obvezu osiguranja razumne prilagodbe radnog mjesta, uvjeta i organizacije rada. Propuštanje razumne prilagodbe smatra se diskriminacijom prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije ("Narodne novine", broj 85/08 i 112/12). Okolnost što je osobi s invaliditetom osigurana razumna prilagodba pri testiranju (npr. više vremena za rješavanje testa), ne smije biti razlogom za davanje niže ocjene ili manjeg broja bodova pri ocjenjivanju znanja i vještina za radno mjesto.

U traženju posla važno je aktivno pratiti stanje na tržištu rada i informirati se o slobodnim radnim mjestima, stoga je najbolje obratiti se Hrvatskom zavodu za zapošljavanje. U svim područnim uredima Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje rade savjetnici za zapošljavanje osoba s invaliditetom, posebno educirani u tom području, koji pripremaju osobe s invaliditetom za zaposlenje, usmjeravaju ih na koji način će se najbolje predstaviti budućem poslodavcu, informiraju ih o mogućnostima uključivanja u mjere aktivne politike zapošljavanja, o stanju na tržištu rada i svim ostalim pitanjima vezanim uz zaposlenje. Više informacija i savjeta o mogućnostima obrazovanja i/ili zapošljavanja osobe s invaliditetom osobe s invaliditetom mogu pronaći i u CISOK centrima. Više o tome na <http://www.cisok.hr/zaposljavanje>.

Sukladno odredbi čl. 9. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom ("Narodne novine, br. 157/13, 152/14 i 39/18) tijela državne uprave, tijela sudbene vlasti, tijela državne vlasti i druga državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te javne službe, javne ustanove, izvanproračunski i proračunski fondovi, pravne osobe u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne)

samouprave te pravne osobe s javnim ovlastima dužni su prilikom zapošljavanja osobi s invaliditetom dati prednost pod jednakim uvjetima.

Da bi ostvarila pravo prednosti pri zapošljavanju, osoba s invaliditetom dužna je uz prijavu odnosno ponudu na javni natječaj ili oglas pozvati se na to pravo te priložiti sve dokaze o ispunjavanju traženih uvjeta, kao i dokaz o invaliditetu.

Pravo prednosti primjenjuje se samo pod jednakim uvjetima. Dokazom o invaliditetu smatraju se javne isprave o invaliditetu na temelju kojih se osoba može upisati u očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom. U slučaju kada dvije ili više osoba ispunjavaju uvjete propisane javnim natječajem ili oglasom, a ostvaruju pravo na prednost pri zapošljavanju prema ovom Zakonu, poslodavac samostalno donosi odluku o izboru kandidata, uzimajući u obzir potrebe posla, rezultate postignute u postupku ocjenjivanja kandidata te interes i motivaciju kandidata. Provedbu odredbe o davanju prava prednosti pri zapošljavanju za tijela javne uprave nadzire upravna inspekcija, a za pravne osobe nadležna inspekcija koja je po posebnim propisima ovlaštena za nadzor u vezi sa zapošljavanjem.

Postupak i rokovi koji se odnose na zaštitu ovog prava propisani su čl. 9. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom. Na službenim stranicama Inspektorata rada nalazi se obrazac putem kojeg se može podnijeti predstavka radi uskrate prava prednosti. Odredbe zakona o pravu prednosti pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima primjenjuju se na odgovarajući način na postupak popunjavanja slobodnih radnih mjesta putem internog oglasa.

Osoba s invaliditetom zasniva radni odnos sklapanjem ugovora o radi ili na drugi način predviđen posebnim propisima i time stječe prava i preuzima obveze iz radnog odnosa i u vezi s radnim odnosom iz ovoga Zakona, općih propisa o radu i drugih propisa. Prema odredbi čl. 12. Zakona najmanje trajanje otkaznog roka propisano općim propisom o radu za osobu s invaliditetom dodatno se uvećava za mjesec dana, osim ako je otkaz skrivila ta osoba. Osoba s invaliditetom ima za svaku kalendarsku godinu pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje pet tjedana. Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom propisano je, između ostaloga, i pravo osoba s invaliditetom na profesionalnu rehabilitaciju. Mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije su usluge koje se izvode s ciljem da se osobu s invaliditetom osposobi za prikladan posao, da se ista zaposli, odnosno zadrži posao i u njemu napreduje te da se profesionalno razvija. Profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom organizira i izvodi centar za profesionalnu rehabilitaciju samostalno ili u suradnji sa srednjoškolskom ustanovom ili drugom pravnom osobom koja ispunjava uvjete za osposobljavanje propisane ovim i drugim zakonom. Više o profesionalnoj rehabilitaciji pročitajte na poveznici <http://www.zosi.hr/zavod/rehabilitacija/>.

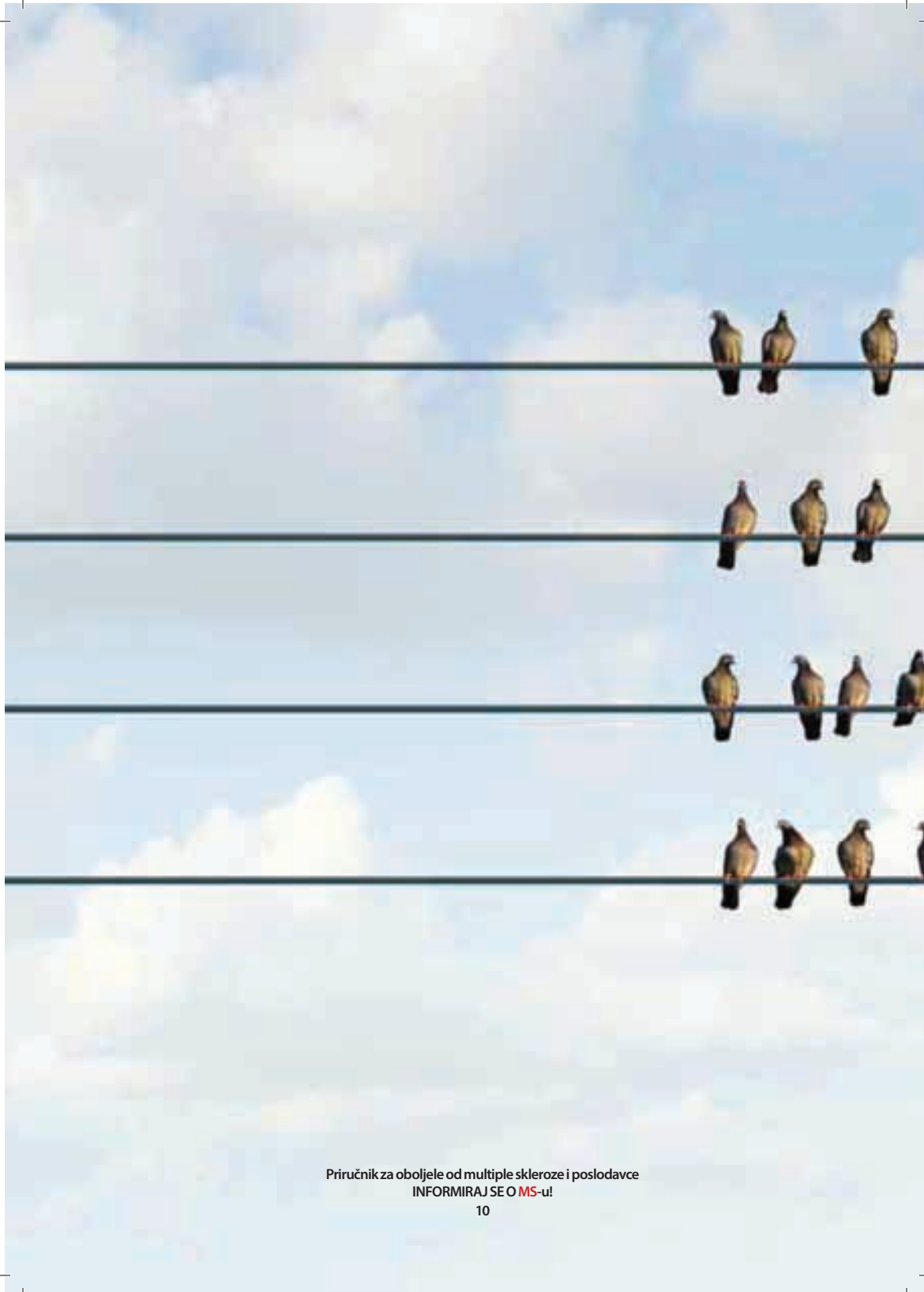
Poslodavac koji zapošljava osobu s invaliditetom, odnosno osoba s invaliditetom koja se samozapošljava može ostvariti poticaje koje osigurava Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, pod uvjetom da je osoba s invaliditetom upisana u očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom. Više o tome na <http://www.zosi.hr/zavod/poticaji/> . Poslodavci koji zapošljavaju osobe s invaliditetom imaju mogućnost, pod propisanim uvjetima, koristiti i mjere aktivne politike zapošljavanja (<http://mjere.hr/>).

2) pravo na razumnu prilagodbu i diskriminacija

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom odredbom čl. 27. posebnu pozornost posvećuje pravu na rad na ravnopravnoj osnovi s drugima, precizirajući da navedeno uključuje pravo na mogućnost zarađivanja za život od rada, slobodno odabranog ili prihvaćenog na tržištu rada i u radnom okruženju koje je otvoreno, uključujući i dostupno osobama s invaliditetom. Uz određene pomake na ovom području i primjere koji su pozitivni odraz odredbe čl. 27. Konvencije, osobe s invaliditetom se i dalje u velikoj mjeri suočavaju s raznim preprekama te kršenjem njihovih prava prilikom provođenja postupaka zapošljavanja i tijekom radnog vijeka.

Konvencija obvezuje na osiguranje prilagodbe na radnom mjestu. Navedenu obvezu u skladu s Konvencijom i Direktivom Vijeća o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL L 303, 02/12/2000) sadrže odredbe Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, Zakona o suzbijanju diskriminacije i Zakona o radu. Razumna prilagodba znači potrebnu i odgovarajuću prilagodbu i podešavanja, koja ne predstavljaju neproporcionalno ili neprimjereno opterećenje, da bi se u pojedinačnom slučaju, tamo gdje je to potrebno, osobama s invaliditetom osiguralo ravnopravno uživanje ili korištenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugima. Propust da se osobama s invaliditetom, sukladno njihovim specifičnim potrebama, osigura razumna prilagodba na način koji nije nerazmjern teret za onoga tko je to dužan omogućiti predstavlja diskriminaciju. Ukoliko osoba smatra da je diskriminirana osnovom invaliditeta može se obratiti pravobraniteljici za osobe s invaliditetom, odnosno može tražiti zaštitu svojih prava u sudskom postupku sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije.

Osobe s invaliditetom se u svijetu rada suočavaju s mnogim preprekama koje ih onemogućuju da svoje radne zadatke izvršavaju ravnopravno u odnosu na ostale zaposlenika, kao i onima koje ih onemogućuju da uopće pristupe svom radnom mjestu ili postupku testiranja. To znači da poslodavac, ali i potencijalni poslodavac, mora ukloniti prepreke (ne samo fizičke barijere!) koristeći razumnu prilagodbu. Razumna prilagodba bi bila npr. prilagođavanje prostora i opreme, mijenjanje obrazaca radnog vremena, preraspodjela zadataka, osiguravanje dodatnih usavršavanja, rad od kuće, osiguravanje nadzora ili druge podrške i slično.

Poslodavac mora osigurati onu prilagodbu koja je razumna.

Procjena što je razumno mora biti objektivna, a ne stvar osobnog stava poslodavca te je potrebno razmotriti različite faktore, npr. koliko učinkovita će biti planirana promjena za osobu s invaliditetom, praktičnost, trošak, veličinu poslodavca i financijske mogućnosti, mogućnost dobivanja državnih poticaja za prilagodbe i slično. Nadalje, prilagodbe moraju učinkovito uklanjati barijere i neravnopravnost na radnom mjestu. Osobe trebaju različite prilagodbe, čak i u slučaju kada imaju ista ili slična oštećenja. Ponekad će biti potrebno napraviti više preinaka i podešavanja kako bi se uklonile ili smanjile prepreke, međutim, poslodavac to možda neće biti u mogućnosti prepoznati. Stoga je nužno da poslodavac i zaposlenik koji je osoba s invaliditetom, uvijek surađuju kako bi se identificirale prepreke i iste uspješno uklonile te osobi omogućilo da svoj posao obavlja bez prepreka i poteškoća u odnosu na rad. U pronalaženju odgovarajućih rješenja u kontekstu razumne prilagodbe, možda će biti potrebno potražiti stručnu pomoć. U tom slučaju preporučujemo obratiti se centrima za profesionalnu rehabilitaciju.

EVERYONE
MATTERS!

Dr.sc. Tereza Gabelić, dr.med.
Klinika za neurologiju
KBC Zagreb

Multipla skleroza

Multipla skleroza (MS) je kronična, upalna, demijelinizirajuća i neurodegenerativna bolest središnjeg živčanog sustava (CNS). MS je jedna od najčešće proučavanih neuroloških bolesti zbog činjenice da je ova bolest vodeći uzrok ne-traumatskog uzroka invalidnosti u mladih osoba. U svijetu oko 2,3 milijuna ljudi boluje od MS-a, dok epidemiološke studije sada ukazuju da u Republici Hrvatskoj ima više od 6000 oboljelih po čemu spadamo u zemlje visoke prevalencije bolesti. Prevalencija MS-a u porastu je od 1950., posebno u žena. Razlozi povećanja nisu sasvim poznati no jedan dio porasta prevalencije može se objasniti boljom dostupnošću neuroradiološke obrade (magnetska rezonanca mozga) te dužem trajanju života oboljelih.

MS je heterogena, multifaktorijalna, imunološki posredovana bolest uzrokovana kompleksnim interakcijama gena i okoliša. Genetski čimbenici, posebno prisustvo HLA-DRB1 haplotipa dovodi se u vezu s pojavom MS-a, no važno je istaknuti da MS nije genetska bolest te da je ukupan doprinos svih gena do 25% u pojavi bolesti. Rizik od razvoja multiple skleroze ukoliko oba roditelja boluju od MS-a dosta je visok i iznosi oko 20%, za razliku od samo 2% ako je bolestan jedan roditelj. Incidencija multiple skleroze u istraživanjima jednojajčanih blizanaca iznosi oko 35%.

Od ostalih faktora rizika važna je i zemljopisna širina budu i da zemlje koje se nalaze na većoj zemljopisnoj širini imaju i veću prevalenciju bolesti. Veća zemljopisna širina znači i manju izloženost suncu što se dovodi u vezu sa smanjenom koncentracijom vitamin D. Nekoliko studija potvrdilo je smanjene koncentracije vitamina D u osoba oboljelih od MS-a. Vitamin D stvara se u koži kod izloženosti suncu a važan je njegov imunomodulatorni utjecaj na imunološki sustav.

Važan okoliški faktor čimbenika je i pušenje, te se osobi oboljeloj od MS-a svakako savjetuje prestanak pušenja budući da isto utječe na kliničko pogoršanje bolesti. Smatra se da pasivno i aktivno pušenje potiču lokalnu upalu u plućima što u produženoj izloženosti dovodi do sistemskog imunološkog upalnog zbivanja.

Infekcija Epstein-Barr virusom u adolescenciji, posebno uz razvoj infektivne mononukleoze, prepoznata je kao važan faktor rizika kao i pretilost, također u periodu adolescencije.

Budući da na dio okolišnih faktora možemo utjecati, potrebno je primijeniti i preventivne mjere, posebno u periodu adolescencije. Prestanak pušenja i održavanje optimalne tjelesne težine sastavni su dio preporuka ne samo za MS već i za sve kardio i cerebrovaskularne bolesti.

Na razini stanica u podlozi patološkog zbivanja događa se upalna reakcija u kojoj sudjeluju limfociti T i limfociti B, čija aktivnost i izlučivanje upalnih medijatora djeluje na razvoj oštećenja krvno – moždane barijere zbog čega dolazi do povećanje propusnosti iste te ulaska upalnih stanica u CNS. Ovakvo upalno zbivanje vodi u oštećenje mijelinske ovojnice a progresijom bolesti dolazi do potpunog i nepovratnog propadanja živčanih stanica.

Kliničke manifestacije i tijek MS-a su heterogeni; najčešći fenotip bolesti je relapsno-remitirajući oblik (RRMS) od kojeg boluje oko 85-90% bolesnika, karakteriziran je relapsima (pogoršanjima) bolesti u trajanju najmanje 24 sata, tijekom kojih nastaju novi neurološki ispadi ili se stari pogoršavaju. Relapse ili pogoršanja bolesti slijede periodi remisije tijekom kojih nastaje djelomični ili potpuni oporavak neurološkog ispada. Multipla skleroza je bolest središnjeg živčanog sustava te može zahvatiti bilo koji dio istog stoga su i simptomi vrlo varijabilni.

Najčešći inicijalni simptomi MS-a su smetnje osjeta, optički neuritis (upala očnog živca), slabost udova, dvoslike, nestabilnost u hodu, vrtoglavica, smetnje mokrenja, bolni sindromi, kognitivne smetnje, smetnje seksualnih funkcija, depresija.

Važan simptom MS-a je i umor, koji se tijekom bolesti javlja i u do 90% bolesnika, a u polovice je umjeren do značajan. Simptomi uključuju opću motornu slabost, ograničene mogućnosti koncentracije, gubitak energije, smanjenje izdržljivosti te osjećaj iscrpljenosti koji zahtjeva odmor ili spavanje. Umor (sam ili u kombinaciji s drugim simptomima) je najčešći razlog gubitka radne sposobnosti u MS bolesnika. Umor pogoršava povišena temperatura, depresija, posebno zahtjevnj dnevni zadaci te poremećeno spavanje. Na umor je vrlo teško terapijski djelovati, a bolesnicima se kao prevencija istog preporuča redovita fizička aktivnost.

RRMS počinje najčešće u dobi između 20 i 40 godine života, iako do 10% bolesnika ima početak bolesti tijekom djetinjstva ili adolescencije. Početak bolesti također je moguć i u osoba starijih od 50 godina.

Tijekom vremena, posebno u neliječenoj ili neadekvatno liječenoj bolesti, dolazi do trajnih neuroloških deficita i progresije kliničke onesposobljenosti - sekundarna progresivna MS (SPMS). Neliječena MS-a nakon 15-20 godina bolesti kod 50-60% bolesnika prelazi u SPMS. Istraživanja pokazuju da se upotrebom samo prve linije liječenja ovaj broj može smanjiti za 50%.

Manji broj bolesnika, do 15%, ima progresivni poremećaj bolesti od početka, koji se naziva primarni progresivni MS (PPMS), u kojem dominiraju smetnje hoda i ravnoteže. Za ovaj klinički oblik MS-a karakterističan je početak u nešto starijoj dozi (iza 40.godine) te jednako oboljevaju muškarci i žene.

MS se dijagnosticira na temelju tipičnih kliničkih simptoma i parakliničkih nalaza. Tipični klinički simptomi (od kojih su najčešći prethodno navedeni) javljaju se u povremenim vremenski odvojenim vremenskim intervalima te ukazuju na oštećenja različitih dijelova živčanog sustava u različitom vremenu i čine za MS karakterističnu sliku "diseminacije simptoma u vremenu i prostoru". Posljednjih 20-ak godina u nekoliko su navrata mijenjani i nadopunjavani dijagnostički kriteriji za multiplu sklerozu, posljednji put 2017. godine te se dijagnoza bolesti postavlja po takozvanim revidiranim McDonaldovim kriterijima iz 2017. godine. U nove kriterije integrirani su novi paraklinički kriteriji (neuroradiološki i likvorski) u cilju što ranije dijagnoze bolesnika koji su se prezentirali kliničkim simptomima suspektim za razvoj multiple skleroze.

Od neuroradioloških kriterija neophodan je nalaz magnetske rezonance (MR) mozga i vratne (te torakalne) kralježnične moždine. U nalazu MR-a u MS-u pokazuju se karakteristična demijelinizacijska oštećenja koja su smještena u bijeloj tvari hemisfera mozga uz ventrikularne prostore kojima cirkulira likvor, u području moždanog debla i malog mozga i/ili u kralježničkoj moždini. To su većinom male ovalne lezije veličine oko 5 mm, iako se mogu javiti i veća oštećenja.

Za dijagnozu bolesti važno je i prisutstvo demijelinizacijskih lezija koje nakupljaju kontrast što znači da se ove lezije nastale u nekoliko prethodnih tjedana.

Drugi važan paraklinički parametar koji se analizira prije postavljanja dijagnoze MS je likvor. U likvoru se osobito istražuje stvaranje imunoglobulina. Usporedbom razine imunoglobulina u serumu i u likvoru utvrđuje se stvaraju li se imunoglobulini samo u mozgu, ili i u mozgu i u serumu. Osobito je važan nalaz pozitivnih oligoklonalnih traka u likvoru.

Za postavljanje dijagnoze MS-a neophodno je ispravno interpretirati sve tri komponente: klinički nalaz, nalaz MR-a mozga i vratne kralježnice te nalaz oligoklonalnih traka u likvoru.

Liječenje MS-a dijelimo na tri sastavna dijela: liječenje akutne faze bolesti (relapsa), prevenciju novih relapsa i progresije bolesti te simptomatsko liječenje.

U liječenju relapsa bolesti koristimo protuupalne lijekove, prvenstveno kortikosteroide, i to tzv. „pulsnu kortikosteroidnu terapiju“, primjenom metilprednizolona i.v. (intravenozno) 500-1000 mg/dan tijekom 5 dana. U bolesnika koji u akutnoj fazi bolesti ne reagiraju na liječenje kortikosteroidima (nakon ponovljene doze iste terapije), moguća je primjena izmjene plazme (plazmafereza). U prevenciji relapsa bolesti kod RRMS-a koriste se lijekovi prve linije liječenja (interferoni beta 1a i beta 1b te glatiramer acetat, te oralni preparati teriflunomid i dimetil fumarat) a ukoliko bolesnik ima kliničko i radiološko pogoršanje bolesti - lijekovi druge linije liječenja (alemtuzumab, natalizumab, ocrelizumab, fingolimod i cladribine). U liječenju PPMS-a registriran je jedan lijek – ocrelizumab.

S obzirom da se kod RRMS-a najčešće radi o bolesnicama u generativnoj dobi, važno je i planiranje trudnoće. Nove epidemiološke studije pokazale su da MS nije vezana uz negativni ishod trudnoće, spontane pobačaje kao ni malformacije djeteta. Također trudnoća ne djeluje negativno na tijek multiple skleroze, čak po nekim studijama djeluje pozitivno. Od imunomodulacijskih lijekova tijekom trudnoće odobrena je upotreba glatiramer acetata a istraživanja pokazuju da korištenje imunomodulacijske terapije prije trudnoće zaštitno djeluje na smanjenje učestalosti relapsa tijekom trudnoće i dojenja.

Liječenje multiple skleroze uvelike se promijenilo u zadnjih 5 godina kada su registrirani lijekovi tzv. druge linije liječenja kojima se značajno utječe na smanjenje stope relapsa i smanjenje progresije onesposobljenosti. Neophodno je rano liječenje MS-a budući da svi registrirani lijekovi djeluju na upalnu fazu bolesti, dok za kasnu neurodegenerativnu fazu nije za sada registriran lijek. Samo s ranim liječenjem bolesti ostvarujemo dugoročno najbolji učinak za naše bolesnike.

Literatura:

1. Olsson, T., Barcellos, L. F. & Alfredsson, L. Interactions between genetic, lifestyle and environmental risk factors for multiple sclerosis. *Nat. Rev. Neurol.* 13, 25–36 (2017)
2. Compston, A. & Coles, A. Multiple sclerosis. *Lancet* 359, 1221–1231 (2002).
3. Dendrou, C. A., Fugger, L. & Friesen, M. A. Immunopathology of multiple sclerosis. *Nat. Rev. Immunol.* 15, 545–558 (2015).
4. Thompson, A. J. et al. Diagnosis of multiple sclerosis: 2017 revisions of the McDonald criteria. *Lancet Neurol.* 17, 162–173 (2018).
5. Montalban, X. et al. ECTRIMS/EAN guideline on the pharmacological treatment of people with multiple sclerosis. *Mult. Scler.* 24, 96–120 (2018).

URIHO
Služba za rehabilitaciju
Iva Šušak, defektolog
Vesna Zečirević, defektolog

Priručnik za oboljele od multiple skleroze i poslodavce
INFORMIRAJ SE O MS-u!

PROFESIONALNA REHABILITACIJA I ZAPOSŁJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM U URIHO-u

Prema Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine, zapošljavanje je ključni element uključenosti i ekonomske neovisnosti svih građana i jedno od temeljnih ljudskih prava. Poštujući ovu činjenicu, Republika Hrvatska potiče zapošljavanje osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada primjenjujući načela antidiskriminacijske politike (odabir kandidata za zapošljavanje, sigurni radni uvjeti, pravo prednosti prilikom zapošljavanja i slično). Prema Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, osoba s invaliditetom može se zaposliti na otvorenom tržištu rada te pod posebnim uvjetima u integrativnoj ili zaštitnoj radionici, uz odgovarajuću podršku i prilagodbu.

URIHO - Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, sljednik zaštitne radionice Ivančica, najveća je zaštitna radionica u Republici Hrvatskoj koja ove godine slavi 72 godine kontinuiranog postojanja. Trenutno je zaposlenih 61% osoba s invaliditetom od ukupno 502 zaposlenika. Osobe s invaliditetom u URIHO-u mogu raditi na različitim radnim mjestima, ovisno o zvanju i stručnoj spremi u sklopu Službe za pravne, kadrovske i opće poslove, Službe financija, Službe za komercijalu, Službe za rehabilitaciju, Proizvodnih jedinica Obrada metala i keramike, Ortopedija, Konfekcija, Tisak i kartonaža. Naša Ustanova, kao i svaka zaštitna radionica ima zaposlene radne instruktore različitih djelatnosti. Njihova uloga jest uvođenje zaposlenika u posao, usmjeravanje u procesu rada, davanje uputa, provjera učinjenog. U sklopu Službe za rehabilitaciju URIHO-a zaposlen je stručni tim kojeg čine socijalni radnici, psiholozi i defektolozi.

Uz radne instruktore, stručni tim, je važan čimbenik koji doprinosi radno – socijalnoj i psihosocijalnoj prilagodbi osobe s invaliditetom na radnom mjestu. Njegova uloga je višestruka. Naime, članovi stručnog tima obavljaju uvodne razgovore s novim zaposlenicima Ustanove. Detektiraju moguće teškoće na koje osoba zbog vrste i stupnja oštećenja može naići tijekom rada. Sastavljaju individualni plan stručne podrške na radnom mjestu za zaposlenu osobu s invaliditetom, a potom sudjeluju u njegovom provođenju. Provedu i analizu radnih mjesta, procjenu te prilagodbu radnih mjesta za osobu s invaliditetom. Osmišljavaju ostale različite programe usmjerene ublažavanju ili otklanjanju teškoća osobe prilikom rada vezanih uz vrstu i stupanj oštećenja, podizanju njezine socijalne uključenosti na radnom mjestu te općenito podizanju kvalitete života svih zaposlenih osoba u Ustanovi.

Često je jedan od važnih uvjeta povećanja zapošljivosti i socijalne uključenosti osobe s invaliditetom - proces profesionalne rehabilitacije. Profesionalna rehabilitacija obuhvaća utvrđivanje preostalih radnih sposobnosti osobe, njezino profesionalno informiranje, analizu tržišta rada i mogućnosti zapošljavanja, radno osposobljavanje osobe, savjetovanje, podizanje motivacije, kao i još mnogo toga. URIHO-va Služba za rehabilitaciju ovom je području dala izuzetni doprinos kada je 2009. godine otvorila Radni centar, a 2011. u sklopu EU projekta – prvu Virtualnu radionicu za osobe s invaliditetom. URIHO-v Radni centar i Virtuana radionica postali su dio Standarda profesionalne rehabilitacije osoba s invaliditetom Republike Hrvatske na što smo posebno ponosni. Korisnici Radnog centra i Virtualne radionice su dugotrajno nezaposlene osobe s invaliditetom, najčešće mlade, upućene od strane Centra za profesionalnu rehabilitaciju Zagreb, kako bi u sklopu jedne od navedenih usluga prošle proces profesionalne rehabilitacije.

Tijekom šest mjeseci, uz vodstvo trenera i instruktora, kao i stručnog tima, imaju mogućnost obnavljati i nadograđivati ranije stečena profesionalna znanja i vještine.

Također, sudjeluju na radionicama radno - socijalnih vještina u sklopu kojih uče i vježbaju tzv. „meke vještine“ (komunikacija na radnom mjestu, donošenje odluka, asertivnost, nošenje sa stresom itd).

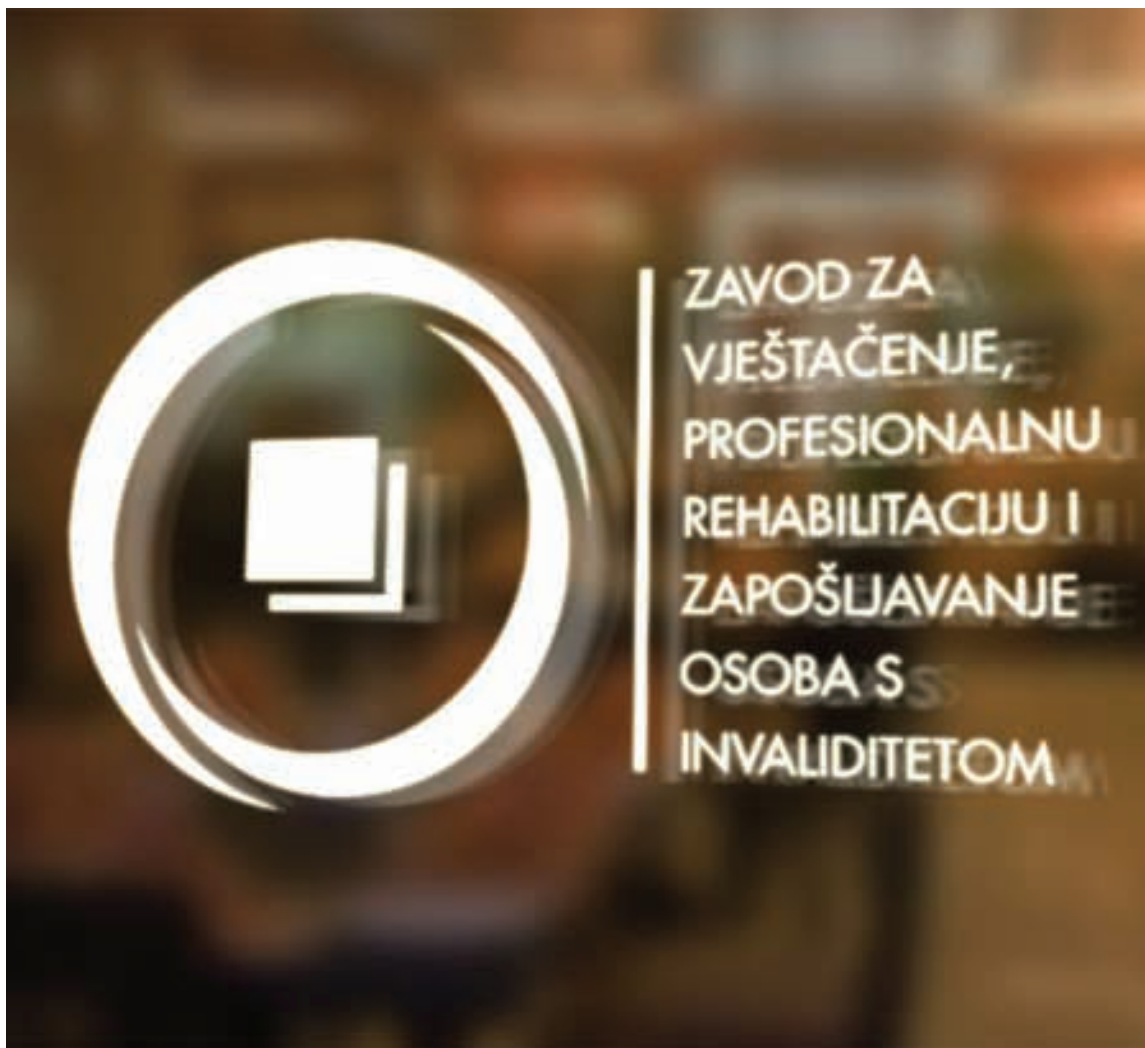
Zadnji mjesec profesionalne rehabilitacije, korisnici odlaze na stručnu praksu u realnu radnu sredinu, u kojoj imaju mogućnost primijeniti, testirati i dodatno uvježbati znanja i vještine koje su prethodno stekli u Radnom centru ili Virtualnoj radionici. Treba napomenuti da u Radnom centru borave korisnici uglavnom pomoćnih, obrtničko industrijskih zanimanja kao što su pomoćni krojač, pomoćni obućar, pomoćni knjigoveža, pomoćni galanterist, pomoćni bravar. U Virtualnoj radionici, korisnici se osposobljavaju u okviru komercijalnih, administrativnih i računovodstvenih poslova. U Radnom centru i Virtualnoj radionici, uz trenere i instruktore, kao i za zaposlenike URIHO-a, na uspješnijoj radno – socijalnoj i psihosocijalnoj prilagodbi korisnika, radi stručni tim u sastavu socijalni radnik, psiholog i defektolog. Velik broj korisnika se uspije zaposliti nakon boravka u Radnom centru i Virtualnoj radionici (62% korisnika). Dio korisnika zaposlo se na otvorenom tržištu rada, a dio pod posebnim uvjetima i to najčešće u URIHO-u.

U 2018. godini u URIHO-voj Službi za rehabilitaciju, zaposlile su se dvije mlade osobe s invaliditetom na mjestu stručnih radnika – defektologa, što je novost u ovoj URIHO-voj Službi.

U budućnosti URIHO-a planira se nastaviti trend zapošljavanja osoba s invaliditetom. Također, planira se proširenje proizvodno-

uslužnih programa, kao i programa profesionalne rehabilitacije. Proširivat će se i djelokrug timova za stručnu podršku, posebice na područjima peer counselling-a i asistivne tehnologije. Nastavit će se djelovati putem projekata, uspostavljanjem partnerstva i suradnje s drugim institucijama, stručnim usavršavanjem osoblja, pružanjem sveobuhvatne podrške u podizanju kvalitete života svih zaposlenika Ustanove te pozitivno usmjerenim pogledom na budućnost.

**mr. Sanja Mršić Jurina, spec. kliničke
psihologije**
**Zavod za vještačenje, profesionalnu
rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s
invaliditetom**

1.NOVAZAKONSKAIPODZAKONSKAREGULATIVAUPODRUČJU PROFESIONALNE REHABILITACIJE I ZAPOSŁJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM

Donošenjem Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 157/13, 152/14) u Republici Hrvatskoj je stvorena osnova za sustavno rješavanje problematike osoba s invaliditetom u području profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja uvažavajući zahtjeve i ključne principe UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, kao i suvremene europske standarde o položaju i pravima osoba s invaliditetom.

Primjena Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom u vremenskom razdoblju od više od četiri godine ukazala je na potrebu za izmjenama što je rezultiralo donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 39/18) (u daljnjem tekstu: Zakon) koji je stupio na snagu 5. svibnja 2018. godine. Temeljem Zakona su izmijenjeni provedbeni, podzakonski akti te su 30. kolovoza 2018. godine na snagu stupili sljedeći pravilnici:

Pravilnik o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom (NN 75/2018),

Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom (NN 75/2018),

Pravilnik o poticajima pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 75/2018),

Pravilnik o zaštitnim radionicama i integrativnim radionicama za zapošljavanje osoba s invaliditetom (NN 75/2018) i

Pravilnik o profesionalnoj rehabilitaciji i centrima za profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom (NN 75/2018).

Detaljnije će se prikazati najvažnije izmjene u pojedinim pravilnicima koje se odnose na obveze poslodavaca oko ispunjavanja kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom i različite mogućnosti korištenja poticaja pri njihovom zapošljavanju.

Novi Pravilnik o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom propisuje da su poslodavci koji zapošljavaju najmanje 20 radnika obveznici kvotnog zapošljavanja u visini od 3% u odnosu na ukupan broj zaposlenih, neovisno o djelatnosti koju poslodavac obavlja. Važno je istaknuti da je člankom 8. u stavku 6. važećeg Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom propisano da obvezu kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom nema novoosnovani poslodavac u razdoblju od 24 mjeseca od dana upisa u odgovarajući registar odnosno dana ustrojavanja prema posebnom propisu.

Novim Pravilnikom o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom olakšan je položaj udruga koje zapošljavaju osobne asistente, na način da se radnici zaposleni na poslovima osobnih asistenata ne ubrajaju u ukupan broj zaposlenih. Također, u ukupan broj zaposlenih ne ubrajaju se radnici koji su u radnom odnosu kod poslodavca na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme za obavljanje sezonskih poslova, ako su temeljem tog ugovora prijavljeni na obvezno mirovinsko osiguranje te radnici koji su u radnom odnosu s agencijom na temelju ugovora o radu za privremeno obavljanje poslova, odnosno radi ustupanja korisnicima, pod uvjetom da je agencija upisana u evidenciju agencija za privremeno zapošljavanje ministarstva nadležnog za rad.

Pravilnik definira tri moguća načina ispunjavanja kvotne obveze na način da:

- poslodavac zaposli osobu s invaliditetom,
- na zamjenski način
- plaćanjem naknade za nezapošljavanje osobe s invaliditetom.

Poslodavci mogu ispuniti kvotnu obvezu na zamjenski način na više različitih načina. Jedan od načina je zaključivanje ugovora o poslovnoj suradnji s osobom s invaliditetom koja se samozapošljava, sa zaštitnom i integrativnom radionicom¹, te sa trgovačkim društvom, zadrugom ili udrugom u kojima više od polovine radnika čine osobe s invaliditetom, odnosno zaključivanje ugovora o djelu sa studentom s invaliditetom sa statusom redovitog studenta, ali sada smanjene ukupne vrijednosti koja je jednaka najmanje 30% minimalne mjesečne plaće svake osobe s invaliditetom koju bi poslodavac morao zaposliti unutar propisane kvote. Do stupanja na snagu ovog Pravilnika ta je vrijednost morala biti jednaka najmanje potpunoj minimalnoj mjesečnoj plaći.

Također, ispunjavanje zamjenske kvote je poslodavcima olakšano na način da se sada jedna osoba primljena na obavljanje prakse (učenik s teškoćama u razvoju, student s invaliditetom ili rehabilitant u sklopu profesionalne rehabilitacije koju provodi centar za profesionalnu rehabilitaciju) priznaje kao jedna zaposlena osoba s invaliditetom. Naime, po starom Pravilniku su se kao jedna zaposlena osoba s invaliditetom priznala tri praktikanta, odnosno dva rehabilitanta.

Poslodavcima se u svrhu ispunjavanja zamjenske kvote priznaje i primanje jedne osobe s invaliditetom na stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa koja se priznaje kao jedna zaposlena osoba s invaliditetom. Do sada su se dvije osobe primljene na stručno osposobljavanje priznavale kao jedna zaposlena osoba s invaliditetom.

¹ *Zaštitna radionica je ustanova ili trgovačko društvo koje osigurava zaštitna radna mjesta za osobe s invaliditetom za koja je nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju utvrđeno da su zapošljive na zaštitnim radnim mjestima, a zbog svog invaliditeta mogu postići od 30% do 70% očekivane radne učinkovitosti. Zaštitna radionica mora imati najmanje 5 zaposlenih osoba s invaliditetom na zaštitnim radnim mjestima, a od ukupnog broja zaposlenih najmanje 51% moraju biti osobe s invaliditetom, od čega 20% mora biti zaposleno na zaštitnom radnom mjestu. Integrativna radionica je ustanova ili trgovačko društvo koje zapošljava osobe s invaliditetom na temelju nalaza i mišljenja centra za profesionalnu rehabilitaciju, a ima zaposleno najmanje 40% osoba s invaliditetom u odnosu na ukupan broj zaposlenih.*

Pored svih gore navedenih načina ispunjenja zamjenske kvote, poslodavac istu može ispuniti i tako što će dati jednu ili više stipendija za redovito obrazovanje osobama s invaliditetom čija je ukupna visina jednaka najmanje 30% minimalne mjesečne plaće svake osobe s invaliditetom koju bi poslodavac morao zaposliti unutar propisane kvote.

Potrebno je naglasiti da se u kvotu ubrajaju isključivo osobe s invaliditetom koje su zaposlene na najmanje 20 sati tjedno i koje su upisane u Očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom pri Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje sukladno Pravilniku o sadržaju i načinu vođenja očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom.

Novim Pravilnikom su produženi rokovi u korist poslodavca pa je tako produžen rok za dostavu ugovora Zavodu za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Zavod) kojim poslodavac namjerava ispuniti zamjensku kvotu sa dosadašnjih osam na petnaest dana od dana sklapanja ugovora te je propisano da se najava ispunjenja zamjenske kvote dostavlja na obrascu koji je sastavni dio ovog Pravilnika. Također, rok za dostavu dodatka ugovora kojim su učinjene izmjene i dopune je produžen sa osam na petnaest dana, a rok za podnošenje Zavodu izvješća o ispunjenju ugovornih obveza sa sedam na osam dana.

Novim Pravilnikom službena osoba Zavoda ovlaštena je po potrebi neposrednim uvidom utvrditi činjenicu ispunjenja ugovornih obveza, kao i druge činjenice vezane uz najavu zamjenske kvote. U slučaju da službena osoba neposrednim uvidom utvrdi da ugovorna strana nije izvršila u potpunosti ili djelomično ugovorne obveze u svrhu ispunjenja zamjenske kvote, smatrat će se da nije ispunjena zamjenska kvota.

Iznos novčane naknade zbog neispunjenja kvote se nije mijenjao te i dalje iznosi 30% minimalne plaće za svaku osobu s invaliditetom koju je poslodavac bio dužan zaposliti kako bi ispunio

propisanu kvotu. Novina je da poslodavci više nemaju obvezu dostave izvješća o iznosu obračunate novčane naknade zbog neispunjenja kvote.

Izmjene u dijelu koji se tiče nagrada za zapošljavanje izvan kvote idu za dodatnim poticanjem takvog zapošljavanja, i to kako povećanjem iznosa nagrade, tako i produženjem razdoblja trajanja prava na nagradu. Poslodavac koji zapošljava više osoba s invaliditetom od propisane kvote te poslodavac koji zapošljava manje od 20 radnika, među kojima su osobe s invaliditetom, ima pravo na novčanu nagradu u iznosu od 30% minimalne plaće mjesečno za svaku osobu s invaliditetom koja predstavlja višak u odnosu na propisanu kvotu, pod uvjetom da je ista upisana u očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom. Poslodavac može ostvariti novčanu nagradu za razdoblje od najduže 12 mjeseci kontinuirano za svaku osobu s invaliditetom koju zapošljava izvan kvote.

Iz prijelaznih i završnih odredbi Pravilnika važno je izdvojiti da zamjenske kvote koje su najavljene do stupanja na snagu ovoga Pravilnika, priznat će se sukladno odredbama Pravilnika o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom (NN 44/14, 02/15), kao što je i slučaj sa rješavanjem zahtjeva za isplatu nagrada. Razdoblje za koje je poslodavac ostvario nagradu za zapošljavanje prema starom pravilniku, ne uračunava se u razdoblje za koje će poslodavac ostvariti nagradu za zapošljavanje iste osobe s invaliditetom prema ovom Pravilniku.

Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom definira tko se smatra osobom s invaliditetom i temeljem kojeg valjanog dokaza se ista može upisati u Očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom. Istim je utvrđeno 13 mogućih statusa osoba s invaliditetom. Očevidnik vodi Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje u suradnji sa Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo koji vodi Registar osoba s invaliditetom. U Pravilniku nema značajnijih promjena.

U čl.4. Pravilnika kojim su propisani uvjeti za upis u Očevidnik, u točki 5. koja propisuje da se u Očevidnik upisuju osobe s invaliditetom koje su prijavljene na mirovinsko osiguranje na temelju radnog odnosa, odnosno samostalnog obavljanja djelatnosti, a kojima je priznat status hrvatskog ratnog vojnog invalida iz Domovinskog rata prema propisima o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata, sada je prošireno i na članove njihove obitelji. U točki 13. istog članka, koja se odnosi na utvrđen invaliditet u odnosu na rad, sada je definirano da stupanj poteškoća i prepreka mora biti od 1 do 4. I dalje se invaliditet u odnosu na rad utvrđuje temeljem uvjerenja Zavoda, a sukladno prethodno pribavljenom nalazu i mišljenju centra za profesionalnu rehabilitaciju.

Kod upisa u Očevidnik osobe s invaliditetom s utvrđenim tjelesnim oštećenjem propisano je da tjelesno oštećenje donjeg, odnosno gornjeg ekstremiteta može biti i posljedica oštećenja središnjeg živčanog sustava, pored od prije propisane posljedice gubitka ili funkcionalnog poremećaja donjeg, odnosno gornjeg ekstremiteta. Jedan od podataka koji sadrži Očevidnik do sada je bio 'datum stjecanja invaliditeta', a novim Pravilnikom je taj datum definiran kao 'datum stjecanja statusa osobe s invaliditetom'.

Novim Pravilnikom o poticajima pri zapošljavanju osoba s invaliditetom uvedeno je nekoliko novih poticaja koji bi mogli značajnije doprinijeti zapošljavanju osoba s invaliditetom, a ukinuti su postojeći za koje je u praksi ustanovljeno da ne funkcioniraju ili nisu bili dovoljno precizno definirani.

Pravilnikom se razlikuju prava na poticaje poslodavaca na otvorenom tržištu rada i osoba s invaliditetom koje se samozapošljavaju, te pravo na poticaje koje mogu ostvariti integrativne radionice i zaštitne radionice.

Tako poslodavac koji zapošljava osobu s invaliditetom na otvorenom tržištu rada te osoba s invaliditetom koja se samozapošljava mogu ostvariti sljedeće poticaje:

- subvenciju plaće osobe s invaliditetom,
- sufinanciranje troškova obrazovanja osobe s invaliditetom,
- sufinanciranje troškova prilagodbe mjesta rada osobe s invaliditetom,
- sufinanciranje troškova prilagodbe uvjeta rada za osobu s invaliditetom,
- **naknadu u visini uplaćenog doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje, doprinosa za zapošljavanje i doprinosa za zaštitu zdravlja na radu (ne na svoje ime),**
- financiranje troškova stručne podrške,
- **posebna sredstva za razvoj novih tehnologija i poslovnih procesa u cilju zapošljavanja i održavanja zaposlenosti osoba s invaliditetom kod poslodavaca na otvorenom tržištu rada,**
- **potporu za održivost samozapošljavanja osoba s invaliditetom.**

Integrativna radionica može ostvariti sljedeće poticaje:

- subvenciju plaće osobe s invaliditetom,
- sufinanciranje troškova obrazovanja osobe s invaliditetom,
- sufinanciranje troškova prilagodbe uvjeta rada za osobu s invaliditetom,
- **posebna sredstva za razvoj novih tehnologija i poslovnih procesa u cilju zapošljavanja i održavanja zaposlenosti u zaštitnim radionicama ili integrativnim radionicama.**

Zaštitna radionica može ostvariti sljedeće poticaje:

- subvenciju plaće osobe s invaliditetom,
- sufinanciranje troškova obrazovanja osobe s invaliditetom,
- sufinanciranje troškova prilagodbe uvjeta rada za osobu s invaliditetom,
- **posebna sredstva za razvoj novih tehnologija i poslovnih procesa u cilju zapošljavanja i održavanja zaposlenosti u zaštitnim radionicama ili integrativnim radionicama.**

Poticaj 'posebna sredstva za inovativne programe zapošljavanja osoba s invaliditetom' iz starog Pravilnika o poticajima pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 44/14, 02/15, 13/15, 113/16, 116/17) preimenovan je i preciznije definiran u novom Pravilniku kao 'posebna sredstva za razvoj novih tehnologija i poslovnih procesa u cilju zapošljavanja i održavanja zaposlenosti osoba s invaliditetom

kod poslodavaca na otvorenom tržištu rada’.

Kao novi poticaji za poslodavce na otvorenom tržištu rada i osobu s invaliditetom koja se samozapošljava uvedeni su ‘naknada u visini uplaćenog doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje, doprinosa za zapošljavanje i doprinosa za zaštitu zdravlja na radu’, te ‘potpora za održivost samozapošljavanja osoba s invaliditetom’.

Kod poticaja **subvencije plaće osobe s invaliditetom**, uvedeno je pravo na razmjerni dio subvencije plaće za mjesec u kojem je radni odnos prestao ili nastupio, samo za razdoblje u kojem je radnik s invaliditetom bio u radnom odnosu. Prema starom Pravilniku, poslodavac nije imao pravo na subvenciju plaće za mjesec u kojem je radni odnos nastupio nakon 15. dana u mjesecu. Službena osoba Zavoda ovlaštena je po potrebi neposrednim uvidom utvrditi pravno relevantne činjenice temeljem kojih je ostvareno pravo na subvenciju plaće za osobu s invaliditetom. U slučaju da službena osoba utvrdi nepravilnosti vezane uz korištenje prava na subvenciju plaće, poslodavac je dužan vratiti sredstva ostvarena s osnove prava na subvenciju plaće za razdoblje za koje je utvrđena predmetna nepravilnost.

Ostvarivanje prava na **sufinanciranje troškova obrazovanja** je sada vezano za potrebe radnog mjesta na kojem osoba s invaliditetom radi, a i dalje obuhvaća programe osposobljavanja i usavršavanja kojima se stječu nova znanja, vještine i sposobnosti potrebne za rad ili praćenje i uporabu novih tehnologija i suvremene organizacije rada. Novim Pravilnikom je ukinuto ograničenje da se sufinanciranje troškova obrazovanja može koristiti za određenog radnika samo jednom u 24 mjeseca.

Kod **sufinanciranja troškova za arhitektonsku i tehničku prilagodbu radnog mjesta**, sada u troškove prilagodbe ulazi i trošak izrade nalaza i mišljenja centra za profesionalnu rehabilitaciju koji je temelj za utvrđivanje potrebe za prilagodbu radnog mjesta. Kod ovog poticaja, a i kod sufinanciranja troškova obrazovanja poslodavcu koji ima pravo na odbitak pretporeza, odnosno koji je obveznik poreza na dodanu vrijednost, u stvarne troškove prilagodbe/obrazovanja priznaje se samo trošak porezne osnovice (bez poreza na dodanu vrijednost), dok se poslodavcu koji nema pravo na odbitak pretporeza, odnosno koji nije obveznik poreza na dodanu vrijednost, u stvarne troškove prilagodbe/obrazovanja priznaje osim troška porezne osnovice i trošak poreza na dodanu vrijednost (trošak sa porezom na dodanu vrijednost).

Na **novi poticaj 'naknadu u visini uplaćenog doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje, doprinosa za zapošljavanje i doprinosa za zaštitu zdravlja na radu'** ima pravo poslodavac koji zapošljava više osoba s invaliditetom od propisane kvote te poslodavac koji zapošljava manje od 20 radnika među kojima su osobe s invaliditetom i to za svaku osobu s invaliditetom koja je zaposlena izvan/iznad propisane kvote, pod uvjetom da je ista upisana u Očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom.

Kao i kod poticaja sufinanciranja troškova prilagodbe radnog mjesta, tako i kod financiranja stručne podrške u financirani trošak ulazi i trošak nalaza i mišljenja centra za profesionalnu rehabilitaciju, odnosno trošak usluge procjene potrebe za provođenjem usluge stručne podrške i praćenja na određenom radnom mjestu i radnom okruženju.

Novi Pravilnik predstavlja novinu i u pogledu sklapanja ugovora o financiranju troškova stručne podrške. Naime, do sada se sklapao trostrani ugovor između Zavoda, centra za profesionalnu rehabilitaciju i poslodavca, a po novome se ugovor sklapa samo između Zavoda i poslodavca, te Zavod trošak stručne podrške isplaćuje direktno poslodavcu na mjesečnoj bazi temeljem izvješća o izvršenoj satnici.

Novi poticaj '**potpora za održivost samozapošljavanja osoba s invaliditetom**' ima cilj dodatno potaknuti osobe s invaliditetom na samozapošljavanje na način da im se mjesečno isplaćuje potpora u iznosu od 1.000,00 kn, i to bez vremenskog ograničenja.

U prijelaznim i završnim odredbama propisano je da poslodavci koji zapošljavaju osobe s invaliditetom i osobe s invaliditetom koje se samozapošljavaju, a koji su koristili poticaje prema Odluci o načinu ostvarivanja poticaja pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 8/08, 20/09, 96/09, 44/10, 93/13 i 127/13), ostvaruju pravo na paušalni iznos subvencije plaće za te osobe u iznosu od 50% minimalne plaće. Navedeni paušalni iznos isplaćivat će se poslodavcima i osobama s invaliditetom koje se samozapošljavaju u skladu s propisanim postupcima u novom Pravilniku do procjene radne učinkovitosti u centru za profesionalnu rehabilitaciju prema odredbama novog Pravilnika o profesionalnoj rehabilitaciji i centrima za profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom, a najduže do 31. prosinca 2021. godine.

Nova obveza za poslodavce i osobe s invaliditetom koje se samozapošljavaju je da uz zahtjev za subvenciju plaće u mjesecu koji slijedi nakon mjeseca u kojem je izdan nalaz i mišljenje centra za profesionalnu rehabilitaciju prilože izvještaj centra o postotku visine subvencije plaće prema provedenoj procjeni radne učinkovitosti. U protivnom, poslodavac i osoba s invaliditetom koja se samozapošljava gube pravo na subvenciju plaće.

U novom **Pravilniku o profesionalnoj rehabilitaciji i centrima za profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom** izvršeno je usklađivanje s odredbama Zakona u odnosu na ujednačavanje položaja i rad sva četiri centra za profesionalnu rehabilitaciju u Hrvatskoj na način da se osnivačka prava u cijelosti prenose sa jedinica lokalne i područne samouprave na Republiku Hrvatsku. Nadalje, značajnija izmjena se odnosi na mogućnost koja nezaposlenim osobama s invaliditetom omogućuje stjecanje prava na profesionalnu rehabilitaciju neovisno o tome je li prethodno utvrđena preostala radna sposobnost. Slijedom toga, nezaposlenim osobama se omogućuje da ih Hrvatski zavod za zapošljavanje izravno upućuje u centar za profesionalnu rehabilitaciju, bez prethodne ocjene radne sposobnosti, čime se znatno skraćuje i pojednostavljuje postupak te osobama s invaliditetom omogućuje brže uključivanje na tržište rada.

Standardi usluga profesionalne rehabilitacije kao temeljni stručni dokument prema kojem se provode usluge profesionalne rehabilitacije sada su sastavni dio novog Pravilnika, dok su prije bili zaseban dokument koji je izrađivao Zavod a donosio ministar nadležan za rad. Uz postojećih 10 usluga koje su dopunjene i izmijenjene u skladu s praktičnim iskustvima provoditelja usluga, novi Standardi usluga profesionalne rehabilitacije sadrže i dvije nove usluge: Uslugu 11. – Radno osposobljavanje na konkretnom

radnom mjestu i Uslugu 12. – Obrazovanje, osposobljavanje ili usavršavanje s kraćim obrazovnim programom.

Poslodavcima i drugim naručiteljima se sada po završetku pojedine usluge dostavlja izvještaj, odnosno završni izvještaj o provedenoj usluzi, dok se samo Zavodu dostavlja potpuni nalaz i mišljenje centra za profesionalnu rehabilitaciju kada je to propisano za konkretnu uslugu. Na navedene promjene je zasigurno utjecala i nova Uredba o zaštiti osobnih podataka (GDPR) jer je količina osobnih podataka sada svedena na minimum potreban za ispunjavanje svrhe obrade.

U čl. 18. novog Pravilnika **preciznije su definirane tri faze postupka profesionalne rehabilitacije**. Tako faza rehabilitacijske procjene obuhvaća procjenu o razini sposobnosti, znanja, vještina, radnih navika, profesionalnih interesa, ali i poteškoća koje mogu utjecati na uspješnost provođenja profesionalne rehabilitacije, faza izrada perspektiva obuhvaća izbor realističnih profesionalnih ciljeva, usklađenih s korisnikovim sposobnostima, interesima i zdravstvenim ograničenjima, sukladno potrebama tržišta rada, dok faza stjecanja kvalifikacija obuhvaća uključivanje u primjerene i ciljane programe obrazovanja i osposobljavanja za stjecanje potrebnih teorijskih i praktičnih znanja i vještina s ciljem održivog zapošljavanja.

Novim Pravilnikom propisano je da osnovni stručni tim centra za profesionalnu rehabilitaciju čini, pored socijalnog radnika i psihologa koji su zaposlenici centra, i specijalist medicine rada koji ne mora nužno biti zaposlenik centra.

2. ODGOVORI NA ČESTA PITANJA

1. Tko je obveznik kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom?

Obveznici kvotnog sustava zapošljavanja osoba s invaliditetom su svi poslodavci koji zapošljavaju najmanje 20 radnika, osim stranih diplomatskih i konzularnih predstavništava, integrativnih i zaštitnih radionica.

Temeljem čl. 4. st. 3. Pravilnika o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Pravilnik) u ukupan broj zaposlenih u udruzi osoba s invaliditetom koja pruža usluge osobne asistencije ne ubrajaju se radnici zaposleni na poslovima osobnih asistenata. Prijava broja osobnih asistenata na navedenim radnim mjestima dostavlja se Zavodu putem ispunjen: Izjave PUR-4 koja je dostupna na Internet stranici Zavoda: www.zosi.hr.

Temeljem čl. 4. st. 7. Pravilnika poslodavac koji smatra da se na određeno radno mjesto zbog posebnih uvjeta rada ne mogu zaposliti osobe s invaliditetom i da se isto treba izuzeti iz ukupnog broja radnih mjesta na temelju kojih se utvrđuje kvota, dužan je zatražiti suglasnost Zavoda, uz prethodno pribavljeno mišljenje Hrvatsko Zavodu se dostavlja i popunjena Izjava PUR-8 dostupna na Internet stranici Zavoda: www.zosi.hr.

Temeljem čl. 4. st. 5. Pravilnika iz ukupnog broja zaposlenih na temelju kojeg se utvrđuje kvota izuzimaju se radnici zaposleni na poslovima Oružanih snaga RH, policijskim poslovima, poslovima zaštite i spašavanja, poslovima zaštite osoba i imovine, te poslovima vatrogasaca i pirotehničara na koje se, sukladno Zakonu o zaštiti na radu, primjenjuju posebni propisi o zaštiti na radu. Prijava broja radnika na navedenim radnim mjestima dostavlja se Zavodu putem ispunjene Izjave PUR-6 dostupne na Internet stranici Zavoda: www.zosi.hr.

Ispunjenje obveze kvotnog zapošljavanja osoba sa invaliditetom prati se u Zavodu u Službi za kontrolu kvotnog zapošljavanja.

2. Kako se utvrđuje kvota za zapošljavanje osoba s invaliditetom?

Kvota se određuje u visini od 3% u odnosu na ukupan broj zaposlenih kod poslodavca, neovisno o djelatnosti koju poslodavac obavlja, uz napomenu da se decimale do 0,49 zaokružuju na manji broj a 0,50 i više na veći broj.

U kvotu se ubrajaju isključivo osobe s invaliditetom koje su zaposlene na najmanje 20 sati tjedno i koje su upisane u Očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom pri Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje sukladno Pravilniku o sadržaju i načinu vođenja očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom

3. Kako se može izvršiti ispunjavanje kvotne obveze na zamjenski način?

Obveznici koji ne ispunjavaju obvezu kvotnog zapošljavanja zapošljavanjem osoba s invaliditetom, svoju obvezu mogu izvršiti i na zamjenski način i to tako da zaključe jedan ili više ugovora o poslovnoj suradnji s osobom s invaliditetom koja se samozapošljava, zaključe jedan ili više ugovora o poslovnoj suradnji sa zaštitnom radionicom i integrativnom radionicom, odnosno trgovačkim društvom, zadrugom ili udrugom u kojima više od polovine radnika čine osobe s invaliditetom, prime na obavljanje prakse, učenike s teškoćama u razvoju ili studente s invaliditetom, s time da se 1 praktikant priznaje kao 1 zaposlena osoba s invaliditetom, prime na obavljanje prakse rehabilitante u sklopu profesionalne rehabilitacije koju provodi centar za profesionalnu rehabilitaciju, s time da se 1 rehabilitant priznaje kao 1 zaposlena osoba s invaliditetom, sklope jedan ili više ugovora o djelu sa studentom s invaliditetom koji ima status redovitog studenta, prime na stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa osobe s invaliditetom, s time da se 1 takva osoba priznaje kao 1 zaposlena osoba s invaliditetom, daju jednu ili više stipendija za redovno obrazovanje osobama s invaliditetom.

Zamjensko ispunjenje kvote najavljuje se dostavom ugovora i obrasca najave ispunjenja zamjenske kvote N-IZK. Najava zamjenskog ispunjenja kvote dostavlja se Zavodu u roku od petnaest dana od dana sklapanja ugovora i vrijedi od mjeseca u kojem je zaprimljena najava zamjenskog

ispunjenja kvote. Po ispunjenju ugovornih obveza dostavlja se izvješće o obostranom ispunjenju ugovornih obveza s osnove najave ispunjenja zamjenske kvote:

- obrazac I-IZK 1 (ugovori o poslovnoj suradnji/ ugovori o djelu/ ugovori o stipendiranju),
- obrazac I-IZK 2 (ugovori o obavljanju prakse rehabilitanata i učenika ili studenata/ ugovori o stručnom osposobljavanju za rad).

Obrasci su dostupni na Internet stranici Zavoda: www.zosi.hr.

4. Kako se računa iznos naknade na nezapošljavanje dovoljnog broja osoba s invaliditetom?

Obveznik kvotnog zapošljavanja koji ne ispunji kvotu zapošljavanjem osoba s invaliditetom ili na zamjenski način, dužan je mjesečno, prilikom obračuna plaća, obračunati i uplatiti novčanu naknadu u iznosu od 30% minimalne plaće u Republici Hrvatskoj za svaku osobu s invaliditetom koju je bio dužan zaposliti kako bi ispunio propisanu kvotu. Za 2018. godinu minimalna plaća iznosi 3.439,80 kn (30% naknada iznosi 1.031,94 kn).

Novčana naknada poslodavaca zbog nezapošljavanja osoba s invaliditetom se uplaćuje u korist Državnog proračuna.

5. Koje poticaje za zapošljavanje osoba s invaliditetom dodjeljuje Zavod?

Zavod dodjeljuje/isplaćuje sljedeće poticaje/potpore za zapošljavanje osoba s invaliditetom:

- subvenciju plaće osobe s invaliditetom (članak 5.-9. Pravilnika o poticajima)
- sufinanciranje troškova obrazovanja (članak 10.-15. Pravilnika o poticajima)
- sufinanciranje troškova za prilagodbu radnog mjesta – arhitektonska prilagodba (članak 16.-21. Pravilnika o poticajima)
- sufinanciranje troškova za prilagodbu uvjeta rada – tehnička prilagodba (članak 22.-27. Pravilnika o poticajima)
- naknadu u visini uplaćenog doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje, doprinosa za zapošljavanje i doprinosa za zaštiti zdravlja na

radu (članak 28.-30. Pravilnika o poticajima)

- financiranje troškova stručne podrške (članak 31.-34. Pravilnika o poticajima)
- posebna sredstva za razvoj novih tehnologija i poslovnih procesa u cilju zapošljavanja i održavanja zaposlenosti osoba s invaliditetom kod poslodavaca na otvorenom tržištu rada, odnosno kod osoba s invaliditetom koje se samozapošljavaju (članak 35. Pravilnika o poticajima)
- posebna sredstva za razvoj novih tehnologija i poslovnih procesa u cilju zapošljavanja i održavanja zaposlenosti u zaštitnim radionicama ili integrativnim radionicama (članak 36. Pravilnika o poticajima)
- potporu za održivost samozapošljavanja osoba s invaliditetom (članak 37.-39. Pravilnika o poticajima)
- novčanu nagradu za zapošljavanje izvan kvote (članak 16.-18. Pravilnika o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom).

6. Koje poticaje Zavoda mogu ostvariti tijela državne, javne i lokalne uprave odnosno pravne osobe u njihovom vlasništvu?

Tijela državne uprave, tijela sudbene vlasti, tijela državne vlasti i druga državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, javne službe, javne ustanove, izvanproračunski i proračunski fondovi, pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske, pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe s javnim ovlastima mogu ostvariti samo pravo na:

sufinanciranje troškova prilagodbe uvjeta rada za osobu s invaliditetom (članak 22.- 27. Pravilnika o poticajima)

sufinanciranje troškova stručne podrške (članak 31.-34. Pravilnika o poticajima).

7. Što se podrazumijeva pod pojmom osoba s invaliditetom koja se samozapošljava?

Pod samozapošljavanjem osoba s invaliditetom, sukladno članku 11. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom smatra se:

- osnivanje trgovačkog društva i zapošljavanje u tom trgovačkom

društvu,

- osnivanje zadruga i zapošljavanje u toj zadruzi,
- osnivanje udruga i zapošljavanje u toj udruzi,
- obavljanje obrta,
- obavljanje domaće radinosti ili sporednog zanimanja na temelju kojeg je osoba osigurana na mirovinsko osiguranje,
- obavljanje djelatnosti slobodnog zanimanja (profesionalne djelatnosti), te
- obavljanje djelatnosti poljoprivrede i šumarstva.

8. Gdje se mogu naručiti i provesti određene usluge profesionalne rehabilitacije koje su temelj za ostvarivanje prava na pojedine poticaje koje isplaćuje Zavod?

Usluge profesionalne rehabilitacije koje su temelj za ostvarivanje prava na pojedine poticaje koje isplaćuje Zavod provode se u centrima za profesionalnu rehabilitaciju. U Republici Hrvatskoj postoje četiri regionalna centra čiji su kontakt podatci sljedeći:

1. Centar za profesionalnu rehabilitaciju Zagreb

Adresa: Ilica 29, 10000 Zagreb

Telefon: 01/6461-230

Internet adresa: www.cprz.hr

2. Centar za profesionalnu rehabilitaciju Osijek

Adresa: Tadije Smičiklase 2, 31000 Osijek

Telefon: 031/208-308

Internet adresa: www.cpr.hr

3. Centar za profesionalnu rehabilitaciju Rijeka

Adresa: Lošinjska 16, 51000 Rijeka

Telefoni: 051/546-449, 051/546-450, 051/546-452

Telefaks: 051/687-588

4. Centar za profesionalnu rehabilitaciju Split

Adresa: Sinjska 2, 21000 Split

Telefoni: 021/240-340

E-mail: info@czprs.hr

3. SAŽETI PRIKAZ OSTVARIVANJA PRAVA NA ODREĐENE POTICAJE

1. Kako ostvariti pravo na subvenciju plaće osobe s invaliditetom?

Poslodavac koji zapošljava osobu s invaliditetom na otvorenom tržištu rada, osoba s invaliditetom koja se samozapošljava te integrativna radionica i zaštitna radionica mogu ostvariti pravo na subvenciju plaće zaposlenih osoba s invaliditetom ako se nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju temeljem provedene usluge 10. Procjena radne učinkovitosti Standarda usluga profesionalne rehabilitacije utvrdi da, unatoč prilagodbi radnog mjesta i pružanju odgovarajućih usluga stručne podrške, osoba s invaliditetom ne može postići one rezultate u obavljanju radnih zadataka koje bi na istom radnom mjestu postigao prosječni radnik bez invaliditeta.

Osnovica izračuna subvencije plaće je minimalna plaća utvrđena posebnim propisom, a za 2018. godinu utvrđena je u iznosu od 3.439,80 kn.

Poslodavac koji zapošljava osobu s invaliditetom na otvorenom tržištu rada, osoba s invaliditetom koja se samozapošljava i integrativna radionica mogu za svaku zaposlenu osobu s invaliditetom ostvariti subvenciju plaće u iznosu od 10% do 70% osnovice izračuna, dok zaštitna radionica može za svaku zaposlenu osobu s invaliditetom na zaštitnom radnom mjestu ostvariti plaću u iznosu od 75% osnovice izračuna.

Zahtjev za subvenciju plaće osobe s invaliditetom podnosi se Zavodu na Obrascu Z-SP, a uz obrazac zahtjeva se između ostalog prilažu: tablica izračuna SUB-1, te tablica izračuna razmjernog dijela osnovice RDO-1 - u slučaju da je osoba s invaliditetom tijekom mjeseca bila privremeno nesposobna za rad na teret Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. Rok za podnošenje zahtjeva za ovaj poticaj je do 30 dana od dana isplate plaće, doprinosa, poreza i prireza za mjesec za koji se traži ovaj poticaj. Propuštanjem roka za podnošenje zahtjeva podnositelj gubi pravo na poticaj za traženi mjesec.

2. Kako ostvariti pravo na sufinanciranje troškova za prilagodbu radnog mjesta arhitektonska prilagodba?

Poslodavac koji zapošljava osobu s invaliditetom na otvorenom tržištu rada, odnosno osoba s invaliditetom koja se samozapošljava, a kojoj je zbog vrste i težine invaliditeta potrebno prilagoditi radno mjesto u smislu uklanjanja arhitektonskih barijera, može ostvariti pravo na sufinanciranja troškova razumne prilagodbe radnog mjesta, ako je nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju (usluga 9. Izrada plana prilagodbe radnog mjesta i radnog okoliša – arhitektonska prilagodba, te potrebne prilagodbe opreme i sredstava za rad – tehnička prilagodba) utvrđena potreba za prilagodbu radnog mjesta, u visini stvarnih troškova prilagodbe, ali najviše do 40 osnovica za jednu osobu s invaliditetom. Zahtjev za sufinanciranje troškova za prilagodbu radnog mjesta – arhitektonska prilagodba podnosi se Zavodu na Obrascu Z-PRM.

3. Kako ostvariti pravo na sufinanciranje troškova za prilagodbu uvjeta rada-tehnička prilagodba?

Poslodavac koji zapošljava osobu s invaliditetom na otvorenom tržištu rada, osoba s invaliditetom koja se samozapošljava, te integrativna radionica i zaštitna radionica može za zapošljavanje osobe s invaliditetom kojoj je zbog vrste i težine invaliditeta potrebno tehničkom opremom prilagoditi radno mjesto, ostvariti pravo na sufinanciranja troškova razumne prilagodbe uvjeta rada, ako je nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju (usluga 9. Izrada plana prilagodbe radnog mjesta i radnog okoliša – arhitektonska prilagodba, te potrebne prilagodbe opreme i sredstava za rad – tehnička prilagodba) utvrđena potreba za prilagodbu uvjeta rada, u visini stvarnih troškova prilagodbe, ali najviše do 40 osnovica za jednu osobu s invaliditetom. Zahtjev za sufinanciranje troškova za prilagodbu uvjeta rada – tehnička prilagodba podnosi se Zavodu na Obrascu Z-PUR.

4. Kako ostvariti pravo na financiranje troškova stručne podrške?

Poslodavac koji zapošljava osobu s invaliditetom na otvorenom tržištu rada, odnosno osoba s invaliditetom koja se samozapošljava može ostvariti pravo na financiranje troškova stručne podrške za zaposlenu osobu s invaliditetom ako je nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju utvrđena potreba za stručnom podrškom (usluga 6. Stručna podrška i praćenje na određenom radnom mjestu i radnom okruženju), a prema planu individualne podrške kojim je utvrđeno trajanje, oblik, vrsta i broj sati stručne podrške.

Zahtjev za financiranje stručne podrške podnosi se Zavodu na Obrascu Z-STP, a uz obrazac zahtjeva se između ostalog prilaže Obrazac obračuna satnice stručne podrške - Obrazac OS-STP-1.

Trošak stručne podrške Zavod financira mjesečno, temeljem Izvješća o izvršenoj satnici na način da uslugu stručne podrške plaća izravno poslodavcu, a izvješće se podnosi na Obrascu izvješća o izvršenju mjesečne satnice - Obrazac IMS-1.

5. Kako ostvariti pravo na sufinanciranje troškova obrazovanja?

Poslodavac koji zapošljava osobu s invaliditetom na otvorenom tržištu rada, osoba s invaliditetom koja se samozapošljava te integrativna radionica i zaštitna radionica mogu ostvariti pravo na sufinanciranje troškova obrazovanja osoba s invaliditetom za programe osposobljavanja i usavršavanja kojima se stječu nova znanja, vještine i sposobnosti potrebne za rad ili praćenje i uporabu novih tehnologija i suvremene organizacije rada, za potrebe radnog mjesta na kojem osoba s invaliditetom radi.

Pod programima osposobljavanja smatra se stjecanje teorijskog i praktičnog znanja potrebnog za obavljanje poslova jednostavnije složenosti s težištem na praktičnom svladavanju i usvajanju potrebnih znanja i vještina radnih operacija manje složenosti.

Pod programom usavršavanja smatraju se programi namijenjeni stručnjacima sa završenom srednjom naobrazbom koji proširuju stručno znanje u skladu s potrebama na tržištu rada i razvojem novih tehnologija, i to: programi za obnavljanje i dopunjavanje prethodno stečenog znanja i za stjecanje novih znanja, te programi višeg stupnja naobrazbe (produženo srednje stručno obrazovanje) koji završavaju specijalističkim

isпитom (ispitom za zanimanje poslovođe, majstora ili specijaliziranog djelatnika).

Zavod sufinancira troškove obrazovanja koji traju najduže 6 mjeseci, a iznimno do 12 mjeseci uz prethodno odobrenje Zavoda na temelju obrazloženog zahtjeva.

Poslodavac nema pravo na sufinanciranje troškova obrazovanja za programe obrazovanja koji su završeni ili su u tijeku u trenutku podnošenja zahtjeva.

Zavod ovisno o veličini poslodavca sufinancira 50% do 70% troškova obrazovanja, a u troškove obrazovanja se ubrajaju trošak upisnine, te trošak prijevoza osobe s invaliditetom i osobe koja joj je pratitelj.

Zahtjev za sufinanciranje troškova obrazovanja podnosi se Zavodu na Obrascu Z-OBR, a uz obrazac zahtjeva se između ostalog prilažu: tablica izračuna OBR-1, Izjava o suglasnosti obrazac I-OBR te Procjena potrebe obrazovanja obrazac PP-OBR.

Obrasci su dostupni na Internet stranici Zavoda: www.zosi.hr.

6. Kako ostvariti pravo na potporu za održivost samozapošljavanja osoba s invaliditetom?

Osoba s invaliditetom koja se samozapošljava može na svoje ime ostvariti pravo na potporu za održivost samozapošljavanja osoba s invaliditetom. Potpora za samozapošljavanje se isplaćuje u iznosu od 1.000,00 kn mjesečno.

Pravo na potporu za samozapošljavanje ostvaruje se danom podnošenja potpunog zahtjeva. Zahtjev za potporom za samozapošljavanje podnosi se u roku od 30 dana od dana isplate plaće, doprinosa, poreza i prireza za mjesec za koji se traži potpora za samozapošljavanje. Propuštanjem roka za nadopunu ili ispravak zahtjeva podnositelj zahtjeva gubi pravo na potporu za samozapošljavanje za traženo razdoblje.

Zahtjev za potporu za održivost samozapošljavanja osoba s invaliditetom podnosi se Zavodu na Obrascu Z-POS, a uz obrazac zahtjeva poslodavac obvezno mora priložiti dokaz da nema dugovanja prema državi ili radnicima po bilo kojoj osnovi i dokaz o samozapošljavanju, odnosno izvadak iz sudskog, obrtnog ili drugog odgovarajućeg registra ne stariji od 30 dana iz kojeg se može utvrditi da se radi o samozapošljavanju

osobe s invaliditetom u skladu s člankom 11. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom.

Obrasci su dostupni na Internet stranici Zavoda: www.zosi.hr.

7. Kako ostvariti pravo na naknadu u visini uplaćenog doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje, doprinosa za zapošljavanje i doprinosa za zaštitu zdravlja na radu?

Poslodavac koji zapošljava više osoba s invaliditetom od propisane kvote, te poslodavac koji zapošljava manje od 20 radnika među kojima su osobe s invaliditetom, može ostvariti pravo na naknadu u visini uplaćenog doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje, doprinosa za zapošljavanje i doprinosa za zaštitu zdravlja na radu za svaku osobu s invaliditetom koja je zaposlena izvan/iznad propisane kvote, pod uvjetom da je ista upisana u očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom. Visina iznosa naknade za doprinose određuje se prema obračunatom i uplaćenom doprinosu sukladno propisima o doprinosima za obvezna osiguranja.

Ovaj poticaj ne može ostvariti na svoje ime osoba s invaliditetom koja se samozapošljava, integrativna i zaštitna radionica i poslodavac koji ima nepodmirene novčane obveze prema državi ili radnicima po bilo kojoj osnovi.

Zahtjev za naknadu za doprinose podnosi se na obrascu Z-DOP, a uz obrazac zahtjeva poslodavac mora priložiti tablicu izračuna DOP-1, dokaz da je osobi za koju se traži poticaj isplaćena plaća, te da su za nju isplaćeni pripadajući doprinosi, porezi i prirezi i dokaz da nema dugovanja prema državi po bilo kojoj osnovi. Pravo na naknadu za doprinose ostvaruje se danom podnošenja potpunog zahtjeva. Zahtjev se mora podnijeti najkasnije u roku od 30 dana od dana isplate plaće, doprinosa, poreza i prireza za mjesec za koji se traži poticaj. Propuštanjem roka za podnošenje zahtjeva podnositelj zahtjeva gubi pravo na poticaj za traženo razdoblje. Obrasci su dostupni na Internet stranici Zavoda: www.zosi.hr.

8. Kako ostvariti pravo na novčanu naknadu za zapošljavanje izvan kvote?

Poslodavac koji zapošljava više osoba s invaliditetom od propisane kvote te poslodavci koji zapošljavaju manje od 20 radnika, među kojima su osobe s invaliditetom, ima pravo na novčanu nagradu u iznosu od 30% minimalne plaće mjesečno za svakog radnika s invaliditetom koji predstavlja višak u odnosu na propisanu kvotu pod uvjetom da je ista upisana u Očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom. Poslodavac može ostvariti novčanu nagradu za razdoblje najduže 12 mjeseci kontinuirano za pojedinu osobu s invaliditetom koju zapošljava izvan kvote.

Ovaj poticaj ne može ostvariti u svoje ime osoba s invaliditetom koja se samozapošljava.

Zahtjev za novčanu nagradu podnosi se Zavodu na Obrascu: Z-Nagrada, a uz obrazac zahtjeva poslodavac obvezno mora priložiti dokaz da je podmirio novčane obveze prema državi ili radnicima po bilo kojoj osnovi. Rok za podnošenje zahtjeva za novčanu nagradu za određeni mjesec je najkasnije do 20. dana sljedećeg mjeseca, a istekom toga roka poslodavac gubi pravo na novčanu nagradu za taj mjesec.

U kvotu se ubrajaju osobe s invaliditetom koje imaju ugovor o radu s ranijim datumom, dok novčanu nagradu za prekoračenje kvote poslodavci mogu ostvariti za osobe s invaliditetom koje imaju ugovor o radu s kasnijim datumom.

Obrazac je dostupan na Internet stranici Zavoda: www.zosi.hr.

9. Kako ostvariti pravo na posebna sredstva za razvoj novih tehnologija i poslovnih procesa u cilju zapošljavanja i održavanja zaposlenosti osoba s invaliditetom kod poslodavaca na otvorenom tržištu rada, odnosno kod osoba s invaliditetom koje se samozapošljavaju?

Zavod može, ako ima osigurana sredstva, raspisati javni natječaj za dodjelu sredstva za razvoj novih tehnologija i poslovnih procesa u cilju zapošljavanja i održavanja zaposlenosti osoba s invaliditetom kod poslodavaca na otvorenom tržištu rada, odnosno kod osoba s invaliditetom koje se samozapošljavaju, a uvjete i način dodjele posebnih sredstava određuje Upravno vijeće Zavoda.

10. Kako ostvariti pravo na posebna sredstva za razvoj novih tehnologija i poslovnih procesa u cilju zapošljavanja i održavanja zaposlenosti u zaštitnim radionicama ili integrativnim radionicama?

Zavod može, ako ima osigurana sredstva, raspisati javni natječaj za dodjelu sredstava za razvoj novih tehnologija i poslovnih procesa u cilju zapošljavanja i održavanja zaposlenosti u zaštitnim radionicama ili integrativnim radionicama.

4. LITERATURA:

Kozlica, F. (2018). Promjene propisa na području ispunjavanja kvotne obveze i ostvarivanja poticaja u zapošljavanju osoba s invaliditetom. Radno pravo. 26-31.

Pravilnik o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom (NN 75/18),

Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom (NN 75/18),

Pravilnik o poticajima pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 75/18),

Pravilnik o profesionalnoj rehabilitaciji i centrima za profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom (NN 75/18)

Pravilnik o zaštitnim radionicama i integrativnim radionicama za zapošljavanje osoba s invaliditetom (NN 75/18)

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine 153/13 i 152/14)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine 39/18)

www.zosi.hr/zavod/kvota/. Pristupljeno 12.11.2018.

www.zosi.hr/zavod/poticaji/. Pristupljeno 13.11.2018.

Priručnik za oboljele od multiple
skleroze i poslodavce

INFORMIRAJ SE O **MS**-u!

